

3 Bevakning av att bouppteckning kommer in

3.1 Allmänt

Skattemyndigheten ska se till att bouppteckning förrättas och ges in till skattemyndigheten inom föreskriven tid. Finner skattemyndigheten att bouppteckningsskyldigheten har försumrats, får skattemyndigheten förelägga den eller de för bouppteckningen ansvariga vid vite att ge in bouppteckning inom viss tid. Myndigheten kan också, där bouppteckning inte har skett, förordna lämplig person att föranstalta om det (20 kap. 9 § 1 st. ÄB).

Folkbokföringen lämnar uppgift om dödsfall som därefter ligger till grund för utsändande av en till viss del förtryckt bouppteckningsblankett jämte informationsfolder till dödsboets adress. Utskicket sker med automatik förutom i de fall där

- 1) den avlidne var under 16 år,
- 2) eller den avlidne saknade adress i Sverige,
- 3) eller dödsfallet skedde före den 1 juli 2001
- 4) eller det saknas dödsdatum för den avlidne.

Det kan därför bli aktuellt med en manuell kontroll innan den förtryckta blanketten skickas till dödsboet.

Vid det automatiska utskicket förses bouppteckningen med ett ärendenummer och ett bevakningsförfarande inleds. Har inte bouppteckning inkommit inom rätt tid skickas en ”anmaning med viteshot” ut eventuellt följt av ett vitesföreläggande. I vissa fall kan det istället vara aktuellt att omedelbart förordna en särskild bouppteckningsförrättare istället.

Har fyra månader förflutit från dagen för dödsfallet utan att bouppteckning har kommit in till skattemyndigheten ska myndigheten vidta åtgärder för att få in bouppteckningen. I de flesta fallen beror utevaron av en bouppteckning på att denne inte har blivit färdig i tid eller att den efterlevande har förbisett skyldigheten att förrätta bouppteckning. Skattemyndighetens förfarande att driva in en bouppteckning börjar alltid med att dödsboet eller den delägare som sitter på boet anmodas att inge bouppteckning. Om det finns anledning att anta att den avlidne saknar tillgångar, kan skattemyndigheten kontakta socialförvaltningen för en eventuell dödsboanmälan.

Arbetet med bevakning av att bouppteckning kommer in sker i arvsskattesystemet.

Det är viktigt att notera i arvsskattesystemet under tjänsteanteckningar om en boutredningsman har förordnats i dödsboet. Särskilt gäller detta de dödsbon där den avlidne saknade hemvist i Sverige. Bouppteckningsskyldigheten inställer sig först i och med att boutredningsman har förordnats och myndigheten bör i dessa ärenden informera boutredningsmannen om bouppteckningsskyldigheten. Även i andra bouppteckningsärenden kan det vara väsentligt att känna till vem som är boutredningsman.

3.2 Bevakningsrutin

Om bouppteckningen inte har kommit in till skattemyndigheten inom fem månader från dödsfallet kommer dödsboet att komma upp på en särskild lista. Det är lämpligt att minst en gång i månaden kontrollera vilka dödsbon som finns på listan och därefter välja lämplig åtgärd. Skattemyndigheten kan välja att anmana dödsboet eller en dödsbodelägare att inge bouppteckningen. Anmaningen är förenad med en upplysning om att om inte bouppteckning inkommer inom den angivna tiden kan vitesföreläggande mot dödsbodelägare komma i fråga. Anmaningen skickas till dödsboet under den avlidnes adress eller om det finns uppgift om anhörig till den avlidne, kan anmaningen istället skickas till denne. Skattemyndigheten avgör i varje särskilt ärende vart anmaningen ska skickas. Finns uppgift om flera anhöriga väljer myndigheten ut en av dem. Anmaningen behöver inte delges den anhörige och men antecknas i händelseloggen.

Kommer inte bouppteckningen in inom den i anmaningen föreskrivna tidsfristen, måste skattemyndigheten efterforska vem som är ansvarig för att bouppteckning förrättas (se avsnitt 2.2.5). Som ett led i efterforskningen kan man kontakta pastorsexpeditionen som ibland har anteckningar om vilken begravningsbyrå som anlits. Begravningsbyråerna kan ofta ge upplysning om någon dödsbodelägare. Skattemyndigheten kan även kontakta polis eller socialnämnd vid efterforskningen av dödsbodelägare.

Om det visar sig att anmaningen har skickats till någon som felaktigt har uppfattats som ansvarig för bouppteckningen och att det är någon annan som är skyldig att se till att en bouppteckning förrättas, sänds en ny anmaning med viteshot till den utpekade. Om denne i sin tur menar att det är ytterligare en annan person som har hand om boet är det snarast aktuellt att förordna en särskild bouppteckningsförrättare (se avsnitt 3.4) om skattemyndigheten finner det utsiktslöst att förmå personen i fråga att inge bouppteckning.

3.3 Vite

Enligt 20 kap. 9 § 1 st. ÄB får skattemyndigheten förelägga den som är skyldig att förrätta och ge in bouppteckning att vid vite fullgöra sin skyldighet inom viss tid. Vilka som bär ansvaret för att bouppteckningsskyldigheten iaktas har behandlats i avsnitt 2.2.5. En medlem av det hushåll som den avlidne tillhörde, en hyresvärd eller någon annan som är skyldig att ta hand om boet enligt 18 kap. 2 § 2 st. ÄB, om ingen delägare gör det, kan dock alltid befria sig från bouppteckningsskyldigheten – och därmed också från vitesföreläggandet – genom att anmäla dödsfallet till socialnämnden. Ansvaret för att vårda boet och skyldigheten att förrätta bouppteckningen övergår genom en sådan anmälan till socialnämnden.

När det blir aktuellt med vitesföreläggande är det ofta inte känt för skattemyndigheten om bouppteckning har förrättats eller inte. Föreläggandet får då begränsas till att avse ingivande av bouppteckning. Skulle det vara upplyst att bouppteckning inte har upprättats ska föreläggandet omfatta både förrättande och ingivande av bouppteckning. Ett ytterligare alternativ för skattemyndigheten när bouppteckning inte skett är att förordna lämplig person att föranstalta om det (20 kap. 9 § 1 st. ÄB), se avsnitt 3.4.

Ett vitesföreläggande mot den som är bosatt i utlandet bör komma ifråga endast om det blivit utrett att ett beslut om utdömande av vite kan verkställas.

Ett beslut om vitesföreläggande tas i arvsskattesystemet och noteras i händelseloggen. I arvsskattesystemet under ”anmaningsytan” återfinns kommandot ”anmaning med vitesföreläggande”. Ett vitesföreläggande **måste** delges mottagaren. Myndigheten har möjlighet att välja det delgivningsförfarande som passar bäst i ärendet.

Det är myndigheten som väljer nivå på vitesbeloppet. Vitet ska beslutas med hänsyn till adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt (3 § Lag (1985:206) om viten). Det kan bli aktuellt att förelägga om nytt vite men kostnaderna för vitesförfarandet ska vägas in i bedömningen om nytt vite ska föreläggas eller om särskild bouppteckningsförrättare ska förordnas.

Om bouppteckningen inte ges in till skattemyndigheten inom den i vitesföreläggandet förelagda tiden ska skattemyndigheten ansöka hos länsrätten om utdömmande av vitet (6 § samma lag). I dessa fall ska uppmärksammas att ansökan ska göras till den länsrätten som ligger där regionmyndigheten har sitt säte. Om länsrätten dömer ut det förelagda vitet informerar länsrätten Riksskatteverket om sitt beslut.

3.4 Förordnande av särskild bouppteckningsförrättare

Särskild bouppteckningsförrättare enligt 20 kap. 9 § 1 st. ÄB bör inte förordnas förrän vitesföreläggande har visat sig vara resultatlost eller det har konstaterats att ingen som är skyldig att förrätta bouppteckning efter den avlidne har kunnat nås med ett föreläggande. Det kan emellertid bl.a. med hänsyn till den avlidnes borgenärer ibland vara av betydelse att skattemyndigheten meddelar ett förordnande om särskild bouppteckningsförrättare utan att avvakta verkan av ett föreläggande (Walin II s. 167 f.).

Rättshjälp får inte beviljas i ärenden om förrättande av bouppteckning (10 § 2 punkten rättshjälplagen (1996:1619)).

Ett förordnande av särskild bouppteckningsförrättare bör tas i brevmallen i arvsskattesystemet och noteras därmed i händelseloggen som ”skrivelse”. Myndigheten bör använda brevmallen i arvsskattesystemet eftersom det med automatik medför att förordnandet dagbokförs. Om beslutet istället fattas i Word måste tjänsteanteckning om beslutet göras i arvsskattesystemet. Beslutet ska föras in i beslutsförteckningen (1 § Förordning (2001:423) om vissa frågor rörande skattemyndighetens handläggning enligt 20 kap. ärvdabalken). Kopior av förordnandet sänds utan delgivning till den förordnade och dödsboet.

Den som förordnats särskilt till bouppteckningsförrättare har rätt till ersättning för sitt arbete. I första hand är det dödsboet som ska betala för bouppteckningsförrättarens arbete. Om dödsboet inte har tillgångar eller det av annat skäl är oskäligt att dödsboet ska ersätta kostnaderna för bouppteckningsförrättaren ska skattemyndigheten besluta om skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidsspillan och utlägg (6 § Förordning (2001:423) om vissa frågor rörande skattemyndighetens handläggning enligt 20 kap. ärvdabalken).

3.5 Inställande av vidare åtgärder för att få in bouppteckning

Det finns inte något stöd i författning för att skriva av ett bouppteckningsärende på grund av svårigheter att få in en bouppteckning. Skulle det av någon anledning visa sig helt omöjligt att

få fram en bouppteckning måste emellertid skattemyndigheten till slut kunna ställa in vidare åtgärder i ärendet. Skyldigheten att förrätta bouppteckning preskriberas dock aldrig. Ett beslut att inte vidta ytterligare åtgärder för att få in en bouppteckning bör tas i brevmallen i arvsskattesystemet och kommer därmed att noteras i händelseloggen. Det är viktigt att det av handlingarna i ärendet eller beslutet framgår vilka åtgärder som skattemyndigheten vidtagit för att åstadkomma ett ingivande av bouppteckning.